ΠΑΝΤΙΣΡΑ
αντικαπιταλιστικη • ενημερωση

Η καθήλωση του ρυθμού ανόδου της παραγωγικότητας και η υπεραξία

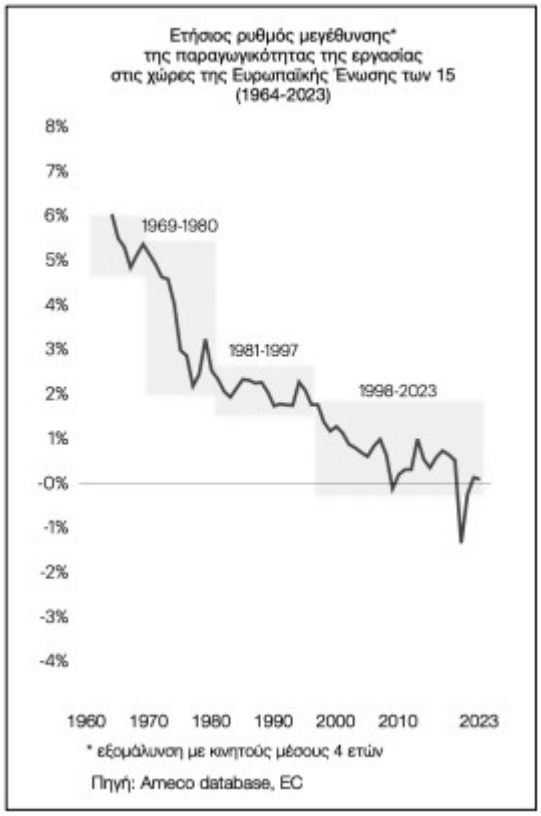
Ηλίας Ιωακείμογλου

Ο νεοφιλελευθερισμός, που είναι ο καπιταλισμός της εποχής μας, έχει ως σημείο εκκίνησης το 1979 με την άνοδο της Θάτσερ στην κυβέρνηση.

Κοιτάζοντας τώρα προς τα πίσω την ιστορία του, με το πλεονέκτημα που μας δίνει η μεγάλη χρονική απόσταση, μπορούμε να δούμε με άμεσο τρόπο, «δια γυμνού οφθαλμού», τις αργόσυρτες αλλαγές που επέβαλε. Το πιο σημαντικό στοιχείο που πρέπει να εξετάσουμε πώς μεταβλήθηκε στη διάρκεια της ιστορίας του νεοφιλελευθερισμού, είναι οι αυξήσεις της παραγωγικότητας της εργασίας, δηλαδή πόσο επιπλέον προϊόν μπορεί να παραγάγει η χώρα μέσα σε μια ώρα δουλειάς, επειδή υπήρξε τεχνολογική πρόοδος ή βελτιώσεις στην οργάνωση της εργασίας.

Η παραγωγικότητα της εργασίας είναι το πιο σημαντικό στοιχείο που πρέπει να εξετάσουμε, επειδή ο καπιταλισμός, ήδη από την αρχή του 20ου αιώνα, συγκροτήθηκε έχοντας ως καρδιά την τεχνολογική πρόοδο και τις επακόλουθες αυξήσεις της παραγωγικότητας της εργασίας. Μετατράπηκε από έναν καπιταλισμό της απόλυτης υπεραξίας σε έναν καπιταλισμό της σχετικής υπεραξίας, που θα έλεγε και ο Μαρξ.

Αν στραφούμε τώρα προς τα στατιστικά στοιχεία της παραγωγικότητας της εργασίας στις χώρες της ΕΕ-15 από το 1965 μέχρι σήμερα (βλ. διάγραμμα), θα διαπιστώσουμε ότι στη διάρκεια της δεκαετίας του 1970 ο ρυθμός μεγέθυνσης της παραγωγικότητας της εργασίας πέρασε από ετήσια αύξηση 5,2% το 1969, σε 2,5% το 1980. Αυτή η μεταβολή, σε συνδυασμό με τις ισχυρές θέσεις της εργασίας στα συνδικάτα, στα πολιτικά κόμματα και τις οργανώσεις, δεν επέτρεψε μειώσεις των μισθών και έσπρωξε τον καπιταλισμό στην τρίτη μεγάλη διαρθρωτική κρίση του το 1975.

Από το 1980 και μέχρι το 1997, οι νεοφιλελεύθεροι κατόρθωσαν, επί 17 έτη, χάρη και στον από μηχανής θεό της πληροφορικής, των υπολογιστών και της αυτοματοποίησης της παραγωγής, να σταθεροποιήσουν την αύξηση της παραγωγικότητας στο 2,0%. Με ελάχιστες εξαιρέσεις χωρών του ευρωπαϊκού νότου –μεταξύ αυτών και η Ελλάδα– αλλά και της Ιρλανδίας, οι οποίες ξεκινούσαν από χαμηλότερο επίπεδο ανάπτυξης και μπορούσαν να καλύψουν την απόσταση με τις πιο αναπτυγμένες χώρες ακολουθώντας τους ίδιους δρόμους που αυτές είχαν ήδη χαράξει. Στο διάγραμμα μπορούμε να δούμε και μια δεύτερη καθίζηση

στον ρυθμό αύξησης της παραγωγικότητας της εργασίας: Από το 1998 μέχρι το 2023, δηλαδή επί 25 συναπτά έτη, οι αυξήσεις της παραγωγικότητας της εργασίας έχουν πλέον μειωθεί στο επίπεδο του 0,5%.

Η παραγωγικότητα της εργασίας δεν ξέφυγε από την πτωτική τάση της ούτε καν με την εισαγωγή της πληροφορικής, της ρομποτικής και της αυτοματοποίησης στην παραγωγή, στο εμπόριο, στον τουρισμό, λίγο-πολύ σε όλους τους κλάδους παραγωγής. Δεν πρέπει, λοιπόν, να αναμένουμε ότι αυτό θα συμβεί χάρη στην τεχνητή νοημοσύνη, η οποία εξάλλου είναι προς το παρόν μια ανώριμη τεχνολογία.

Με τόσο μικρές αυξήσεις της παραγωγικότητας, της τάξης του 1%, ο σύγχρονος καπιταλισμός δεν μπορεί να λειτουργήσει όπως προβλέπει ο τρόπος με τον οποίο είναι δομημένος. Είναι δομημένος έτσι ώστε να παράγει σχετική υπεραξία, να εκμεταλλεύεται δηλαδή την εργασία μέσω των αυξήσεων της παραγωγικότητας. Επειδή, λοιπόν, αυτό ήταν εύκολο στη μεταπολεμική περίοδο μέχρι το τέλος της δεκαετίας του 1960, αλλά δεν ήταν εύκολο μετά το 1975, και δεν είναι εφικτό τώρα αλλά ούτε και η αστική τάξη διαθέτει σχέδιο για συντεταγμένη έξοδο από την κρίση του καπιταλισμού, έχει ήδη ξεκινήσει να τροποποιεί με τη μέθοδο «δοκιμής-και-λάθους» τον τρόπο με τον οποίο θα μπορέσει να διατηρήσει την κερδοφορία στα ιλιγγιώδη ύψη στα οποία έχει εθιστεί. Εξάλλου, ο νεοφιλελευθερισμός έχει δομήσει μηχανισμούς και διαδικασίες που δεν μπορούν, εκ κατασκευής, να λειτουργούν με χαμηλή κερδοφορία.

Σε αυτή τη διαδικασία αναδιάρθρωσης, η αστική τάξη απαξιώνει με ποικίλους τρόπους τη μισθωτή εργασία, αποδιαρθρώνει το κοινωνικό κράτος που έχει εναπομείνει, μετατρέπει σε εμπορεύματα τα δημόσια και κοινά αγαθά, εμπορευματοποιεί το φυσικό περιβάλλον και τις λειτουργίες του ανθρώπινου σώματος, εισάγει στον πολιτικό συνασπισμό εξουσίας φασιστικές δυνάμεις και όλα τα άλλα γνωστά που σχηματίζουν ένα νέο καθεστώς συσσώρευσης κεφαλαίου και μια νέα μορφή κράτους. Ελεύθερη Οικονομία και Ισχυρό Κράτος, όπως έλεγε ο Καρλ Σμιτ όταν θεωρητικοποιούσε τον ναζισμό.

Έτσι προκύπτουν τα δυσθεώρητα κέρδη. Το Κεφάλαιο θέλει να αλλάξει ριζικά τον τρόπο με τον οποίο εργαζόμαστε, ζούμε την καθημερινή μας ζωή, μαθαίνουμε, πεθαίνουμε, κάνουμε παιδιά, πλησιάζουμε τη φύση, σκεφτόμαστε, είμαστε φορείς αξιών, θέλει να τα αλλάξει όλα και παλεύει όπως παλεύει κάποιος που προσπαθεί να σώσει τη ζωή του. **Εμείς;**

Δημοσιεύτηκε στο ΠΡΙΝ, 17/2/2024